

blicas poenitentias imponit, non tamen, nisi ob publica, & majora crimina. *C. fin. 26. q. 6. Trid. sess. 24. de Ref. cap. 3.* beneficia curata, & non curata, confert, & ab eis destituit, & deponit. *C. 16. h. 1. & inquirat, an beneficiati sint legitime instituti. C. 3. h. 1. in 6.* Condit Diocesana statuta, quae tamquam Leges in Diocesi obligant, etiam post ejus mortem. *C. fin. de Offic. delegat. exequitur pias dispositiones fidelium, etiam ut Sedis Apostolicæ delegatus, visitat Diocesim. Trid. sess. 24. de Ref. cap. 3.* Hospitalia, Collegia confraternitates Laicorum, Scholas, & cætera pia loca; non tamen ea, quae sub Regum immediata protectione sunt sine eorum licentia. *Trid. sess. 22. de Ref. cap. 8.* Sed in nostra Hispania, & in Indiis Hospitalia, quae etiam sub immediata nostrorum Regum protectione existunt, ex ipsorum Regum dispositione, simul ab utroque Judice, Ecclesiastico, scilicet, & Seculari visitantur. *L. 4. tit. 6. lib. 1. R. C. L. 5. tit. 4. lib. 1. R. Ind. n. 21.* ibi: *Que en las visitas de los dichos Hospitales intervienga el Ordinario Ecclesiastico, especialmente en los que tuvieran Iglesia; y Altar; y Campana, conforme el Santo Concilio de Trento.* Y los que inmediatamente fueren de Patronato Real, por estar fundados, o dotados por Nos en todo, o en parte, o con rentas, limosnas, y contribuciones, que para ello ayán hecho las Ciudades, y Villas en comun, o en particular, se puedan assimismo visitar, y visiten cada año, o quando pareciere conveniente, por los Governadores, o Corregidores, o las personas que para ello se señalaren por los Virreyes; y se podrá procurar, que estas visitas se hagan a un mismo tiempo por el Ecclesiastico, y Secular, para escusar embarazo. *Bobadilla. Polit. t. 2. cap. 18. n. 228. Soloz. Polit. Indian. lib. 4. cap. 3. f. 118.* & alii com. etiam Ordinarius concurrebat cum omnibus Parochis sua Diocesis in administratione Sacramentorum; cum tota Diocesis sit ejus Parochia. Etiam debet predicare per se, si hoc facere valeat, quia hoc est ejus munus præcipuum. *C. 5. h. 1. & in sua Diocesi Predicatore constituit, & nullus, contradicente Episcopo, potest predicare. Trid. sess. 24. de Ref. cap. 4.* Indulgentias potest concedere, etiam exemptis profuturas, unius anni in dedicatione Ecclesiæ, & 40. dierum in ejus Anniversario, & in aliis casibus. *C. 14. de Penitent. & remis.* Potestque Episcopus alia plura facere, de quibus latè DD. præcipue *Barbossa*, qui integrum volumen

composuit de officio, & potestate Episcopi. *Machad. in Sum. lib. 4. & alii.* Et Ego in suis locis alia dicam, interim sufficiat addere, quod iuxta plures DD. pro regula generali habetur, quod Episcopus in sua Diocesi habet tantam potestatem, quantum habet Pontifex in Ecclesia universalis: quod saltem temperandum est ita ut excipiantur res, quæ ad universalem statum Ecclesiæ pertinent. Et etiam respectu Diocesis ea, quæ à Pontifice sunt specialitè reservata. *Abulens. Vitor. Sanchez. de Matr. l. 1. D. 61.* vel potius hoc debet restringi ad ea, quæ competunt Episcopo ad gubernationem ordinariam animarum, ita ut in Jure Communi solum possit dispensare in casibus sibi permissis. *Suar. de Censur. D. 7. sect. 4. Bened. XIV. de Synod. L. 7. cap. 30.* 334 Ad Legem Diocesanam spectant ea, quæ ex parte Episcopi consistunt in recipiendo: Hinc ex tali Legge exigere potest. 1. *Synodaticum* duorum solidorum, quod scilicet à Clericis in Synodo celebranda quotannis debet solvi. 2. *Cathedraticum* duorum solidorum, quod in honorem Cathedralis, seu Dignitatis Episcopalis datur. 3. *Quartam decimarum*, quæ præstanda est Episcopo ab Ecclesiis Parochialibus, ad quas decimæ pertinent. 4. *Quartam mortuorum, seu portionem Canoniam*, quæ Episcopo debetur ex legatis, & funeralibus oblationibus, quæ sunt Ecclesiis, vel aliis locis suis intra Diocesim. In aliquibus Diocessibus Hispania loco hujus portionis est subrogatum jus quoddam certæ portionis, quod *huitos* vocatur, quæ pro varietate locorum varia est, & idè consuetudo est attendenda. *Barbos. de Jur. Eccles. lib. 3. cap. 19. n. 10.* 5. *Subsidium charitativum*, scilicet, moderatum subsidium, quod Episcopus exigere potest ab Ecclesiis ex iuxta causa. 6. *Procuraciones*, seu moderata victualia unius diei, quæ præstantur ab Ecclesiis, etiam à Monasteriis non exemptis, dum Episcopus visitat per se, vel per alium. *C. 16. h. 1. Trid. sess. 24. de Ref. cap. 3.* sed consulenda est cujuslibet Diocesis consuetudo. Nec extra hos casus potest Episcopus collectas, vel servitia Clericis imponere. *C. 6. 10. q. 3.* Huc revocatur convocatio, quæ talis ad Synodum Diocesanam: quantum verò in ea judicatur, pertinet ad Legem jurisdictionalem, & idè Abbates ad Synodum venire tenentur, quamvis Monasteria à Legge Diocesana sint exempta. Et quidem talis Synodus debet fieri quotannis ad morum reformationem, & majorem Ecclesiasticæ disciplinæ observati-

nem: debentque vocari, & accedere ad Synodum omnes Parochi, saltem Saculares, & etiam omnes alias exempti. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 2.* Et etiam Capitulum Ecclesiasticum, quod etiam potest Procuratores mittere. *C. fin. de His, quæ sunt à Prælat.* Sicut Concilia Provincialia à Metropolitanis per se ipsos, vel ipsis impeditis à Coepiscopo antiquiori, quolibet saltem triennio debent cogi pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque hujusmodi. Et ibi convenire debent omnes Episcopi Comprovinciales, nisi justa causa excuset; Item Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subijciuntur aliquem vicinum. Metropolitanum semel eligant, in cuius Synodo Provinciali eum aliis interesse debent, & quæ ibi ordinata fuerint observent, ac observari faciant. Debent etiam convenire illi, qui de jure, vel consuetudine interesse debent: quod si in his tam Metropolitanam, quam Episcopos, & alii supra scripti negligentes fuerint poenas Sacris Canonibus, sanctitas incurrant. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 2.* videnda est *Dist. 18.* ubi de his Conciliis latius agitur. Et ut uno verbo ad utramque Legem pertinentia comprehendantur. *Episcopus ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, etique in Choro, & in Capitulo, in processione; & aliis actibus publicis sit prima sedes, & locus, quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum agenda auctoritas.* *Trid. sess. 25. de Ref. cap. 6.* Et merito quidem: nam ipsi sunt nostri spirituales Patres, gregis Domini Pastores; positi à Christo Vicario regere Ecclesiam Dei, Apostolorum successores, & Principes Militantis Ecclesiæ, & ut tales ab omnibus, etiam à Principibus sunt utique honorandi. *Trid. sess. 23. de Ref. cap. 17.* Et sæpè alibi in Jure. Denique Episcopi in sua Ecclesia, etiam in habitu ordinario, & in loco exempto, sua Diocesi, etiam invito Prælato, solum, thronum, & baldachinum habere potest. In sua Ecclesia, & domo potest habere umbraculum, seu baldachinum, Hispanè *Dosel.* Etiam si adsint Prætor, & Regia Audiencia, dum Pontificali, aut medio Pontificali utatur, secus aliter, & in aliis fundionibus, ut in agitatione Taurorum, vel representatione Scenicæ: sed tunc potest uti baldachorio. *Hispanè Sitial.* Si Episcopus, ut Canonice assistat in Capitulo, etiam utitur baldachorio. Aliud præterea umbraculum, seu baldachinum portatile conceditur in Coereimoniali,

quod *Hispanè* dicimus *Palio*, quo solet Episcopus in processionebus uti. Et licet baldachinum, & baldachorium debent esse ejusdem coloris ac alia paramenta, regularitè sunt purpurei, vel violacei coloris. *Villaruel de Regim. part. 2. q. 12. & alii.*

335. Quamvis olim omnes Religiones essent Ordinariis subjectæ. *C. 16. 18. q. 2.* Hodie tamen vi peculiarium privilegiorum ab eorum jurisdictione exemptæ sunt. Sed tamen adhuc Episcopus tamquam delegatus Papæ aliquando exercet jurisdictionem in Regularibus Exemptis, scilicet, in casibus sequentibus. 1. Corrigit, & punit Regularem extra Monasterium degentem, si delinquat. *Trid. sess. 6. cap. 30.* Qui degit in aliquo loco, vel in grangia Monasterii, ut in his Insulis plures degunt de licentia suorum Superiorum, & sub Regulari observantia, non censetur extra Monasterium degere; *arg. C. 3. Statu. Monach.* Si extra Monasterium incedat Regularis sine habitu, potest ab Episcopo puniri, secus si ita intra Monasterium incedat. 2. Regularis non Subditus Episcopo, qui intra Claustra Monasterii degit, & extra ea ita notoriè delinquit, ut Populo scandalo sit, Episcopo instanti, à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præsignendum secedere puniatur, ac depunitio Episcopi certiorum faciat; sin minus à suo Superiore officio privetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 14.* quæ dispositio locum habet in Equitibus Melitensibus, & etiam quando Regularis delinquit intra Ecclesiam sui Monasterii. Et quidem Episcopus potest informationem summariam de delicto facere, & Superiori remittere, ne hic ignorantiam alleget. Et sufficit, quod Episcopus semel Superiorem requirat, ut puniat delinquentem: & Superiori debet Episcopo remittere, non tantum sententiam, sed & processum, & testimonium executionis sententiæ. Ita ex variis declarationibus S. Congreg. *Trid. afferit Machad. in Sum. lib. 4. p. 6. 11. 10. doc. 3. & alii.* 3. Procedit Episcopus contra Regularem, si sine Superioris licentia à Monasterio recedit; etiam prætextu accedendi ad Superiorem, vel si missus ad studia extra Monasterium degat. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 4.* A Probat libros Regularium ut possint imprimi. *Trid. sess. 4. in Decr. de Edit. libror. ibi: Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quovis libros de rebus Sacris sine nomine Authoris; neque illos in futurum vendere,*

aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati, probatique fuerint ab Ordinario sub poena anathematis, & pecunie in Canonis Concilii novissimi Lateranensis apposita, & si Regulares fuerint, ultra examinationem, & probationem hujusmodi, licentiam quoque a suis Superioribus impetrare teneantur, & cognitis per eos Libris juxta formam suam ordinatum: ipsa vero hujusmodi Librorum probatio in scriptis detur, atque idem in fronte Libri, vel scripti, vel impressi authentice appareat. Et insuper licentia Regia requiritur. *L. 23. tit. 7. lib. 1. R. C. 5.* Episcopus potest Regulares cogere, ut habeant in Monasteriis, ubi commodè fieri potest, lectionem Scripturæ. *Trid. sess. 5. de Ref. cap. 1. 6.* Etiam potest compellere Regulares, ut censuras ab ipso inflictas in suis Ecclesiis publicent, & quod servant festa ab Episcopo indicta. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 12. 7.* Compellit ipsos ad publicas Processiones accedere, nisi specialiter privilegiati sint; decedit inter ipsos controversias in ipsis Processionibus, vel in sepellendis corporibus exortas. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 13. 8.* Dat licentiam ut possit a Novitiis fieri renuntiatio suorum bonorum intra duos menses ante professionem, & compellit sub censuris ipsos Regulares, ut Novitiis ante professionem abeuntibus accepta restituant. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 16. 9.* Exigit rationes testamentorum a Regularibus, si Executores ipsorum sint, & eos punit, si in tali executione malè se gesserunt. *Cl. un. de Testam. 10.* Cognoscit de Crimine hæresis, ubi Inquisitores non sunt. *C. 9. §. fin. de Heretic. 11.* Compellit sub censuris obtinentes Ecclesias curatas verbum Dei prædicare. *Trid. sess. 5. de Ref. cap. 2. 12.* Gubernat in spiritualibus Monasteria Sacramentalium, immediate subjecta Sedi Apostolicæ, & compellit ipsas clausuram servare. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 5. & 9. 13.* Punit Mendicantes, exceptis Prædicatoribus, qui cum debeant una campana esse consenti, plures habent. *Extr. un. de Offic. Custod. int. com.* Sed hoc jam contraria, & communi consuetudine est abrogatum. 14. Si in die Sabbati Sancti majoris hebdomadæ, antequam pulsetur campana Ecclesiæ Cathedralis, vel Matricis, in suis Ecclesiis Regulares pulsent campanas, ab Episcopo poena centum ducatorum puniuntur, ut sic debitus honor Matrici servetur; *ex Const. 17. Leon. X. 15.* Approbat Regulares, ut possint Confessiones audire, nisi sint Parochi. *Trid.*

sess. 23. de Ref. cap. 15. 16. Absolvit suspensos ex eo, quod sponso alienæ Parochiæ sine licentia proprii Parochi matrimonio conjunxerunt. *Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 1. 17.* Cognoscit de Causis Matrimonialibus ortis inter subjectos Monasteriis. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 20. 18.* Concedit licentiam ad nova Monasteria in ejus Diocesi edificanda. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 3. 19.* Excommunicat Regulares sine licentia Parochi administrantes Parochianas Eucharistiam, Matrimonium, &UNCTIONem extra necessitatem, & alios casus permisos. *Cl. 1. de Privileg. 20.* Procedit contra exigentes importunas elemosynas, vel si in celebratione Missarum Ritus, vel cœremonias, vel preces in Ecclesia non usitatas adhibeant, vel si celebrent in privatis domiciliis, debetque prohibere musicas, in quibus aliquid lascivum, sive impurum admiscetur, vel si in horis non debitis celebrent in suis Monasteriis. *Trid. sess. 22. in Decr. de Observ. in celeb. Missarum.* Et in hoc casu, & aliis in jure expressis, ut in casu *Trid. sess. 5. de Ref. cap. 2. Et sess. 25. de Regul. cap. 16.* potest Episcopus contra Regulares, etiam exemptos, censuras ferre: secus aliter. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 33. n. 23. ex C. 1. de Privileg. in 6. 21.* Potest Episcopus Regulares, si notorie excommunicati sunt, denuntiare, ut vitentur. *Cl. 1. de Privileg.* Eos capere, si sit periculum in mora, & fuga timeatur, & ad competentem Judicem remittere. Et in justitia defectu admittit illorum recursum, suppletque Superiorum Regularium negligentiam. *C. 7. in 1. Et ibid. Gonz. 22.* Visitat, & exercet omnimodam jurisdictionem in Monasteriis, vel locis, ubi non inveniuntur acta. 12. Religiosi. 23. Regulares etiam subjiuntur Episcopo in Ecclesiarum consecratione, Chrismatis petitione, susceptione ordinum, & aliis, quæ sunt Ordinis Episcopalis. *C. 19. de Præscript. 24.* Nec possunt Indulgentias, etiam à Papa impetratas sine Ordinarii licentia promulgare, nec sine ea conconditionari in alienis Ecclesiis, nec confessiones: Secularium audire valent. Denique *Greg. X. in Bull. Inscrutabili An. 1623.* concessit Episcopis potestatem in Confessarios, & Administratores bonorum Monasteriorum Monialium, statuitque, ut Episcopus simul cum Prelatis Regularibus præsidere, vel per se, vel per alium posset electioni Abbatissæ, seu præpositæ. Si Regularis aliquem Clericum, v. gr. coram Episcopo conveniat,

Epis-

Episcopus sit Index competens ad cognoscendum de reconventionem contra Regularem posita; *arg. C. 1. C. 2. de Mutuis perit.* Quos casus aliosque latius discussos asserunt *Barbos. de Offic. Episc. alleg. 105. Machad. in Sum. lib. 4. p. 6. tr. 10. Cokier. Integ. tract. de Jurisdic. Episc. in Exemp. 103.*

336. In his Indiarum Provinciis, Episcopis, ultra id, quod Jure Communi habent, solent concedi quædam facultates, quas idem solitas appellamus: quarum tenor talis est.

1. Conferendi Ordines extra tempora, & non servatis interstitiis, usque ad Presbyteratum inclusive: Si Sacerdotum necessitas ibi fuerit.

2. Dispensandi in quibuscumque irregularitatibus, exceptis illis, quæ vel ex bigamia vera, vel ex homicidio voluntario proveniunt; & in his etiam duobus casibus, si præcisa necessitas operatorum ibi fuerit, si tamen quoad homicidium voluntarium ex hujusmodi dispensatione scandalum non oriatur.

3. Dispensandi super defectu ætatis unitus anni ob operatorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si alias idonei fuerint.

4. Dispensandi, & commutandi, vota simplicia in alia pia opera, & dispensandi ex rationabili causa in votis simplicibus castitatis, & Religionis.

5. Absolvendi, & dispensandi in quacumque simonia, & in reali dimissis beneficiis, & super fructibus malè perceptis, injuncta aliqua elemosyna, vel penitentia salutari, arbitrio dispensantis, vel etiam retentis beneficiis si fuerint Parochialia, & non sint, qui Parochiis præfici possint.

6. Dispensandi in 3. & 4. consang. & affinit. Simplicis, & mixto tantum, & in 2. 3. & 4. mixtis, non tamen in 2. solo, quoad futura matrimonia, quod verò ad præterita, etiam in 2. solo, dummodo, nullo modo attingat primum gradum; cum his, qui ab Hæresi, vel inhædilitate convertuntur ad Fidem Catholicam, & in præfatis casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

7. Dispensandi super impedimento publica honestatis justis ex sponsalibus proveniente.

8. Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante, & restituendi jus petendi debitum amissum.

9. Dispensandi in impedimento cognitionis spiritualis, præterquam inter levantem, & levatum.

10. Hæ verò dispensationes Matrimoniales videlicet 6. 7. 8. & 9. non concedantur, nisi cum clausula: *Dummodo mulier rapta non fuerit, vel si rapta fuerit in potestate raptoris non existat.* Et in dispensatione tenor hujusmodi facultatum inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ.

11. Dispensandi cum Gentilibus, & Infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem, & Baptismum, quam ex illis maluerint, si etiam ipsa fideles fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti.

12. Consciendi Olea Sacra cum Sacerdotibus, quos poterint habere, & si necessitas urgeat, etiam extra diem Cœnæ Domini.

13. Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, & alia utensilia ad Sacrificium Missæ necessaria, ubi non intervenit Sacra Unctio. Et reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta; & in casu necessitatis, etiam aqua non benedicta ab Episcopo.

14. Largiendi ter in anno Indulgentiam plenariam contritis, confessis, & ac Sacra Communionem refectis.

15. Absolvendi ab Hæresi, & Apostasia à Fide, & à schismate, quocumque etiam Ecclesiasticos, tam Saculares, quam Regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint ubi Sanctum Officium exercetur, nisi in locis Missionum, in quibus impunè grassantur Hæreses, delinquerint, nec illos, qui judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi impugne grassantur Hæreses, & post judicialem abjuratonem, illuc reversi, in Hæresim fuerint relapsi, & hos in foro constitutæ tantum.

16. Absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis.

17. Concedendi Indulgentiam plenariam primo conversis ab Hæresi, atque etiam fidelibus, quibuscumque in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt.

18. Concedendi Indulgentiam plenariam in oratione 40. horarum ter in anno indicenda diebus Episcopo bene visis, contritis, & confessis, & Sacra Communionem refectis, si tamen ex concurso Populi, & expositione Sanctissimi Sacramenti nulla pro-

probabilis suspicio sit sacrilegii ab Hæreticis, & Infidelibus, aut Magistratibus offensum iri.

19. Lucrandi sibi easdem Indulgentias.

20. Singulis secundis feriis non impeditis officio p. lectionum, vel eis impeditis die immediatè sequenti, celebrando Missam de Requiem, in quocumque Altari etiam portatili liberandi Animas secundum eorum intentionem à Purgatorii penis per modum suffragii.

21. Tenendi, & legendi, non tamen aliis concedendi, libros Hæreticorum, vel Infidelium de eorum Religione tractantium, ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinæ, Nicolai Macchiaveli, & libros de Astrologia Judiciaria principaliter, vel incidenter, vel alias quovis modo de ea tractantes; ita tamen, ut libri ex illis Provinciis non effertantur.

22. Præficiendi Parochiis Regulares, eisque suos deputandi Vicarios in defectu Sæcularium, de consensu tamen suorum Superiorum.

23. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat, ut in prima Missa non sumpserit ablutio: per unam horam, ante Auroram, & aliam post meridiem, si ne Ministro, & sub diu, & sub terra, in loco tamen decenti, etiamsi Altare sit fractum, vel sine Reliquiis Sanctorum, & præsentibus Hæreticis, Schismaticis Infidelibus, excommunicatis, & aliter celebrari non possit. Caveat verò ne prædicta facultate, seu dispensatione celebrandi bis in die aliter, quàm ex gravissimis causis, & rarissime utatur; in quo gravitè ipsius conscientia oneratur. Quod si hanc eandem facultatem alteri Sacerdoti, juxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi, alicui, qui à Sancta Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, seriò ipsius conscientia injungitur, ut paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiæ, ac zeli, & qui absolutè necessarij sunt nec pro quolibet loco; sed ubi gravis necessitas tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut respectivè causas approbet.

24. Deferendi, Sanctissimum Sacramentum occultè ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab Hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

25. Induendi, vestibus sæcularibus, si aliter, vel transire ad loca eorum cura commissa, vel in eis permanere non poterunt.

26. Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium secum deferre non poterunt, vel Divinum Officium ob aliquid legitimum impedimentum recitare non valeant.

27. Dispensandi quando expedire videbitur, super usu carnium, ovorum, & lactiniorum, tempore jejuniorum, & Quadragesimæ.

28. Prædictas facultates communicandi, non tamen illas, quæ requirunt Ordinem Episcopalem, vel non sine Sacrorum Oleorum usu exercentur, Sacerdotibus idoneis, qui in eorum Dioecibus laborabunt, & præsertim tempore sui obitus; ut Sedevacante sit, qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quam primum fieri debet per Delegatos, vel per unum ex eis, alio modo provideat: Quibus Delegatis autoritate Apostolica facultas conceditur, Sedevacante, in casu necessitatis, consecrandi Calices, Patenas, & Altaria, portatilia Sacris Oleis, ab Episcopo tamen benedictis.

29. Et prædictas facultates gratis, & sine ulla mercede exercentur, & ad annos decem tantum concessæ intelliguntur, nec illi uti possit extra fines suæ Dioecesis.

30. Abbates gradu inferiores sunt Episcopis, Abbas sumpta significatione à Lingua Hebraica, & Syra, *Pater* dicitur. *C. fin. de Regular.* est Praelatus Episcopi inferior, sive Sæcularis, sive Regularis sit. Et quidem aliquando toti Ordini, ut Generalis, aliquando toti Provinciae, ut Provincialis, aliquando uni Monasterio, ut Praelatus Localis præest, sive Guardianus, Prior, Rector, Præpositus, vel Vicarius appelletur. Abbates, & Præpositi Regulares, etiam non exempti in suos Subditos Religiosos (& sua proportione etiam in Novitios) habent potestatem dominativam, domesticam, seu æconomicam, ordinariam, ac proinde delegabilem, ortam ex voto obedientiæ ad imperandum ipsis, etiam sub præcepto in virtute obedientiæ, prout ad Regularem disciplinam conveniat, possuntque uti eorum operibus, illorum vota irritare, & ordinare, quæ ad utilitatem Monasterii spectant. *C. 9. 18. q. 2. C. 2. C. 6. de Statu Monach.* ultra hanc potestatem, quæ est privativa, aliam habent publicam, scilicet, ju-

jurisdictionis spiritualis, & Ecclesiasticæ ordinariam, & delegabilem. *C. fin. h. 1.* & quidem pro foro interno: & Vi illius absolvent suos subditos à peccatis, & censuris ab inferiori, vel à jure inflicti, & non specialitè reservatis; *arg. C. 29. de Sent. excom.* & possunt reservare certa peccata graviora, vel ex comprehensis in *Bull. Clem. VIII. Ad futuram*, 26. *Maii An. 1593.* vel etiam alia, cum consensu tamen Capituli. Habent etiam jurisdictionem in foro externo in ordine ad corrigendum, & puniendum carcere, penis, & censuris, & ad expellendum incorrigibiles. *C. 10. de Major. & obed. C. 8. de Statu Monach.* In quocumque loco possunt fugitivos capere, quia ratione voti obedientiæ totus Mundus est ipsis territorium respectu suorum subditorum. Possuntque cum suis subditis dispensare in votis, juramentis, & aliis, in quibus Episcopus cum suis Dioecesanis dispensat; item in jejniis, & aliis observationibus, his exceptis, quæ ad habitum, tria vota, & substantiam Religionis pertinent. Si habent Subditos Sæculares, & Territorium proprium, exercent quasi Episcopalem jurisdictionem. Si Territorio carent, attenditur consuetudo, & privilegia. De Abbatibus Sæcularibus ferè eodem modo discurrendum est. *Latè Barb. de Jur. Eccl. lib. 1. cap. 17. Machad. in Sum. lib. 4. p. 5. tr. 3.* Abbatis etiam habent in Moniales potestatem dominativam, & gubernativam, sicut quævis Mater familias, ad administrandum, & regendum Monasterium, corrigendum, & puniendum; imò & ad imponenda præcepta spiritualia ad finem spirituale: adeò, ut earum potestas aliquo modo spiritualis sit. Possuntque Clericos, & Moniales sibi subjectis prohibere, ne aliquos actus sui muneris exercent; & hoc intelligitur nomine suspensionis in *C. 12. de Major. & obed.* Imò de plenitudine potestatis potest R. Pontifex aliquam jurisdictionem spiritualem, quæ potestatem Ordinis non includat, ipsis delegare: ut est potestas condendi Leges, ferendi censure, dispensandi in votis, & alia hujusmodi. *D. Thom. in 4. D. 19. q. 1. art. 1. q. 3. ad. 4.*

338. Parochi etiam hierarchiam Ecclesiasticam constituunt. *Parochus*, seu *Paræcus* Græcè *Iniola* Latine dicitur, quasi juxta habitationem. *L. 2. 39. §. 2. ff. de Verb. signif.* etiam *Plebanus* à plebe, quam Regi, & proprius Sacerdos dicitur *C. 40. de Elec. C. 12. de Punit. & remis.* habet jurisdictionem ordinariam in foro inter-

no ex officio, quod gerit, etiam sine Episcopi licentia; nam eam à jure obtinet. *Trid. sess. 23. de Reform. cap. 15.* ac proinde à quibuscumque peccatis, & excommunicationibus non specialitè Pontifici, vel Episcopo reservatis potest suos Parochianos, ubicumque sint, etiam extra Parochiam absolvere, & ex consensu tacito suorum Parochorum, etiam potest absolvere vagos, & peregrinos, ad suam Parochiam bona fide accedentes, etiam tempore Paschali, potestque illis communionem dare. Non tamen habet jurisdictionem in foro externo, nec potest censure ferre; *arg. C. 20. de Verb. signif.* de consuetudine tamen dispensat in præcepto jejunii, & observatione festorum, ut possit aliquod opus fieri, quæ consuetudo, ubi fuerit, servari poterit in Legibus, circa quas sit introducta: sed cum sit juri contraria non debet extendi ad casus similes. *Suar. de Leg. lib. 6. cap. 14. n. fin.* Debet itidem Parochus professionem fidei emitere, intra duos menses post adeptam Parochiam, in manibus Episcopi, vel Vicarii Generalis. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 12.* Teneturque saltem diebus Dominicis, & festis celebrare Missam. *Trid. sess. 23. de Ref. cap. 14.* Sed ex privilegio, vel consuetudine hodie cessat jus antiquum, quod præcipiebat fidelibus audire Missam prædictis diebus in Parochia propria. *C. 2. de Paroch. C. 4. 9. q. 2.* Debet etiam poenitentiam, & Eucharistiam, non solum, quando in necessitate, & in Paschate, sed etiam quando Parochiani rationabiliter petunt, ministrare: Similiter ipsis Baptismum, & Unctionem administrat. Diebus Dominicis, & festis solemnibus Verbo Dei plebem pascere debet. *Trid. sess. 5. de Reform. cap. 2.* & Doctrina Christiana. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 4.* Matrimonii Parochianorum assistit, vel alii Sacerdoti assistentiam committit. *Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 1.* Hodie Mendicantes prædicant in omnibus Ecclesiis, semperque possunt administrare Sacramentum poenitentiae omnibus Christi fidelibus; & extra articulum mortis, etiam in Paschate, Eucharistiam verò possunt Regulares fidelibus administrare, præter casum, in quo debent satisfacere præcepto Paschali, & quando pro Viatico eam recipiunt. Nequeunt tamen Regulares Baptismum, nec Extremam Unctionem conferre nisi in casu necessitatis, vel nisi licentia Parochi adsit: numquam tamen possunt Matrimonio, sine licentia Parochi assistere: nam unicuique suum jus illatum servari oportet.

tet. Etiam ex officio Parochus denuntiat jejunia, indulgentias, festa, matrimonia in eunda, benedictis candelas, cineres, palmas, & fontem baptismalem. Debet libros habere, in quibus notet eos, qui contraxerunt matrimonium, & testes. Item debet notare baptizatos, eorum parentes, & paternos. Item defunctos. Debetque apponere diem, mensem, annum, & locum, & in his omnibus subscribit. Et eorum testimonio fides adhibetur.

339 Nunc aliquid dicendum est de his, qui in foro sæculari jurisdictionem ordinariam obtinent. Tales sunt Imperatores, Reges, Principes, & Respublicæ non recognoscentes Superiorem, ut Respublica Venetorum. Item Proreges, Gubernatores, seu Præsides Provinciarum, Praetores, & alii Magistratus, Hispani. *Virreyes, Adelantados, Governadores, Corregidores, Alcaldes Mayores, y Alcaldes Ordinarios*, qui à Rege, vel ejus delegatis, vel Senatu Civitatum constituuntur. *L. 1. tit. 4. p. 3. & alibi.* Item in mari, vel classe nautica Generales, Almirantes, imò, & Duces particulares aliquarum navium jurisdictionem habent ordinariam. *L. 24. tit. 9. p. 2.* in Exercitu Duces Generales, & alii Præfecti Militum. *L. 12. §. 2. ff. de Re Militar.* Etiam Rectores Universitatum sunt Judices Ordinarii respectu Doctorum, Professorum, & studentium in illis, præcipuè in Universitate Complutensi, & aliis, nam illi plena, & totali jurisdictione gaudent: secus est in Salmantina: quia licet ejus Rector jurisdictionem ordinariam habeat, in pluribus rebus est restricta, nam Cancellarius, seu Scholasticus Salmantinus: *Hispani: Maestro Escuela*, & ejus Vicarius: *Hispani: Juez del Estudio*, plenissima gaudent jurisdictione, tum Pontificia, tum Regia, ita ut Scholasticus Salmantinus nullum supra se Superiorem habeat, nisi Pontificem, & Regem. *Mendo de Jur. Acad. lib. 1. ex n. 167. Escobar, & alii.* Etiam particulares Judices solent assignari à Principe ad Regium Ærarium, & ejus bona administranda, qui olim *Questores, Procuratores Cæsaris, Rationales, Susceptores, Exatores Tributorum, Arcarii*, & aliis nominibus appellabantur, eorumque Superior Comes *Sacrarum largitionum* dicebatur: Sed hodie in Nostris Indiis Officiales Regii dicuntur: quorum nomine veniunt. 1. *Questor*, qui potest dici Numerator. *Hispani: Contador*, cui incumbit curam habere circa rationem, & calculationem bonorum, quæ in Arcam Regiam intro-

ducuntur, & ex ea extrahuntur. 2. *Thesaurarius*, qui est custos Thesauri Regii, & colligit, & expendit bona ad Regium Ærarium pertinentia. 3. *Faõor*, cui incumbit curam habere de tributis solutis in fructibus, vel mercibus, & de aliis rebus ad fiscum pertinentibus, ut in ejus beneficium vendantur. Alique inferiores Ministri hoc Tribunal complent. Omnes Regii Officiales una individua obligatione ligantur, quæ *Hispani* dicitur *mancomunidad*. Hi ergo habent jurisdictionem ordinariam, & privativam, quam quidem possunt exercere in omnibus, quæ necessaria sint ad rectam administrationem bonorum Regii Ærarii. *L. 2. ff. de Jurisd.* ab ipsis appellatur pro varietate causarum, aliquando ad Regias Cancellarias, aliquando ad Regium Tribunal Regii Ærarii. *Hispani: Tribunal de la Real Hacienda.* De quorum Officialium munere, jurisdictione, & requisitis latè agitur in lib. 9. R. C. per varios Titulos, & in toto lib. 8. R. Ind. *Solorz. Polit. Ind. lib. 6. cap. 15. & 16. D. Gaspar de Escalona in Gazof. Reg. Per. lib. 1. p. 2. & alii.* Præterea in Curia Regia Hispaniæ, quæ nunc Matriri est, varii Senatus inveniuntur, tum pro negotiis belli, & navigationum, tum pro causis Regii Ærarii, tum pro aliis controversiis tam civilibus, quam criminalibus, in quibus, quia supremi sunt, ultimo hæ causæ cognoscuntur, & terminantur. Alii duo Senatus, prædictis inferiores, sunt in Nostra Hispania, Vallisoletii scilicet, & Granatæ, quos Cancellarias *Hispani: Chancillerias* dicimus. Regemque representant, & suo nomine, & sigillo litteras, & Provisiones Regias expediunt. Et tota Hispania inter has duas Cancellarias divisa est, ita ut ad Granatensem Cancellariam pertineat quicquid ultra Tagum invenitur simul cum Bætica, Regno Granatensi, & Murcia, & Insulis fortunatis, seu Canariis. Cætera omnia ad Vallisoletanam Cancellariam spectant. *L. 2. tit. 5. lib. 2. R. C.* Alii sunt prædictis Cancellariis inferiores Senatus, quos Audientias nuncupamus, residentque in Brigantina Civitate. *Hispani: Coruña:* de qua in tit. 1. lib. 1. R. C. Hispani: de qua in tit. 2. lib. 3. R. C. in Insulis Canariis, de qua in tit. 3. lib. 3. R. C. Aliæ sunt Cæsarugustæ, Majoricæ, Barcinone, Valentis, & Ovetti. Sed in Nostris Indiis omnes earum Senatus jam Cancellariæ, jam Audientiæ appellantur, sed verè Cancellariæ sunt sicut Vallisoletana, & Granatensis: imò, & in pluribus earum jurisdictione amplior est, quam præ-

dictorum Hispaniæ Senatum ob magnam à Rege distantiam, & ad ipsum, difficilem recursum. Hujusmodi ergo Cancellariæ Indiæ sunt 1. quæ residet in Civitate S. Dominici. In Insula Hispaniola, cujus districtus assignatur in *L. 2. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *Y tenga por distrito todas las Islas de Barlovento, y de la Costa de Tierra-Firme, y en ellas las Governaciones de Venezuela, y Nueva Andalucia, el Rio de la Hacha, que es de la Governacion de Santa Marta: y de la Guayana, o Provincia del Dorado, lo que por aora le tocara, y no mas, partiendo terminos por el Mediodia con las quatro Audencias del nuevo Reyno de Granada, Tierra-Firme, Guatemala, y Nueva España, segun las Costas que corren de la Mar del Norte. Por el Poniente con las Provincias de la Florida, y por lo demás con la Mar del Norte.* 2. Mexici residet cujus districtus habetur in *L. 3. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *La qual tenga por distrito las Provincias que propriamente se llaman de la Nueva España, con las de Yucatán, Cozumel, y Tabasco: y por la Costa de la Mar del Norte, y Seno Mexicano, hasta el Cabo de la Florida; y por la Mar del Sur, desde donde acaban los terminos de la Audiencia de Guatemala, hasta donde comienzan los de la Galicia, segun les están señalados por las leyes de este titulo; partiendolos con ellas por el Levante, y Poniente: con el Mar del Norte, y Provincia de la Florida por el Septentrion: y con el Mar del Sur por el Mediodia.* 3. In Panamaensi residet Civitate, ejus districtus assignatur in *L. 4. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *Y tenga por distrito la Provincia de Castilla del Oro, hasta Portobelo, y su tierra, la Ciudad de Nata, y su tierra: la Governacion de Veragua: y por el Mar del Sur, azia el Perú, hasta el Puerto de la Buenaventura exclusivè: y desde Portobelo, azia Cartagena, hasta el Rio del Darien exclusivè, con el Golfo de Urabá, y Tierra-Firme, partiendo terminos por el Levante, y Mediodia, con las Audencias del nuevo Reyno de Granada, y San Francisco del Quito: Por el Poniente con la de Santiago de Guatemala: y por el Septentrion, y Mediodia con los dos Mares del Norte, y Sur.* 4. Residet Lima: in Regno Peruvano, & ejus districtus habetur in *L. 5. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *Y tenga por distrito la Costa que ay desde la dicha Ciudad de Lima, hasta el Reyno de Chile exclusivè, y hasta el Puerto de Payta inclusivè: y por la tierra adentro à San Miguel de Piura, Caxamarca, Chachapoyas, Moyobamba, y los Motilonos inclusivè, y hasta el Collao exclusivè por los terminos que se señalan à la Real*

*Audiencia de la Plata, y à la Ciudad del Cuzco con los suyos, inclusivè, partiendo terminos por el Septentrion con la Real Audiencia de Quito: por el Mediodia con la de la Plata: por el Poniente con la Mar del Sur, y por el Levante con Provincias no descubiertas, segun les están señalados, y con la declaracion que se contiene en la l. 14. de este Titulo. Ubi territorium Urbis del Cuzco dividitur inter Lima, & Argentia Audientias. 5. Residet in Civitate Sancti Jacobi Guatemalensis, cujus districtus habetur in *L. 6. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *Y tenga por distrito la dicha Provincia de Guatemala, y las de Nicaragua, Chiapa, Higueras, Cabo de Honduras, la Vera Paz, y Soconusco, con las Islas de la Costa, partiendo terminos por el Levante con la Audiencia de Tierra-Firme, y por el Poniente con la de la Nueva Galicia: y con ella, y la Mar del Norte por el Septentrion, y por el Mediodia con la del Sur.* 6. Guadalaxaræ residet, cujus districtus declaratur in *L. 7. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *Y tenga por distrito la Provincia de la Nueva Galicia, las de Culiacán, Copala, Colima, y Zacatula, y los Pueblos de Acajals, partiendo terminos, por el Levante con la Audiencia de la Nueva España, y por el Mediodia con la Mar del Sur, y por el Poniente, y Septentrion con Provincias no descubiertas, ni pacificas.* 7. Residet in Civitate Sanctæ fidei Novi Regni Granatensis, cujus districtus assignatur in *L. 8. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *Y tenga por distrito las Provincias del Nuevo Reyno, y las de Santa Marta, Rio de San Juan, y la de Popayán, excepto los lugares que de ella están señalados à la Real Audiencia de Quito y de la Guayana, o Dorado, tenga lo que no fuere de la Audiencia de la Española, y toda la Provincia de Cartagena, partiendo terminos: por el Mediodia con la dicha Audiencia de Quito, y tierras no descubiertas: por el Poniente, y por el Septentrion con el Mar del Norte, y Provincias que pertenecen à la Real Audiencia de la Española, y por el Poniente con la de Tierra-Firme.* 8. In Civitate Argentina residet, cujus districtus assignatur in *L. 9. tit. 15. lib. 2. R. Ind.* ibi: *La qual tenga por distrito la Provincia de los Charcas, y todo el Collao desde el Pueblo de Ayabiri: por el camino de Hurosoyo desde el Pueblo de Asillo por el camino de Humasuyo desde Atuncana por el camino de Arequipa azia la parte de los Charcas, inclusivè con las Provincias de Sangabana, Carabaya, Juries, y Dieguitas, Moyos, y Chunchos, y Santa Cruz de la Sierra, partiendo terminos: por el Septentrion con la Real Audiencia de Lima, Provincias no descubiertas: por el**

Mediodia con la Real Audiencia de Chile: y por el Levante, y poniente con los dos Mares del norte, y del sur, y linea de la demarcacion entre las Coronas de los Reynos de Castilla, y de Portugal por la parte de la Provincia de Santa Cruz del Brasil. Vid. L. 13. infra. 9. residet in Civitate S. Francisci Quitensis, cujus districtus habetur in L. 10. tit. 15. lib. 2. R. Ind. ibi: *Y tenga por distrito la Provincia de el Quito, y por la Costa ázia la parte de la Ciudad de los Reyes, hasta el Puerto de la Payta exclusivè; y por la tierra adentro hasta Piura, Caxamarca, Chachapoyas, Moyobamba, y Morilon exclusivè, incluyendo ázia la parte susodicha los Pueblos de Jaén, Valladolid, Loxa, Zamora, Cuenca, la Zarza, y Guayaquil, con todos los demás Pueblos que estuviere en sus Comarcas, y se poblaren: y ázia la parte de los Pueblos de la Canela, y los Quixos tenga los dichos Pueblos, con los demás que se descubrieren: y por la Costa ázia Panamá, hasta el Puerto de la Buena-ventura inclusivè, y la tierra adentro á Pasto, Popayán, Cali, Buga, Chapanchica, y Guarachona: porque los demás Lugares de la Governacion de Popayán son de la Audiencia del Nuevo Reyno de Granada, con la qual, y con la Tierra-Firme, parte terminos por el Septentrion: y con la de los Reyes por el Medio día, teniendo al Poniente la Mar del Sur, y al Levante Provincias aun no pacificas, ni descubiertas.* 10. residet in hac Civitate Manille in his Insulis: cujus districtus assignatur in L. 11. tit. 15. lib. 2. R. Ind. ibi: *Y tenga por distrito la dicha Isla de Luzon, y todas las demás de las Filipinas, Archipiélago de la China, y la Tierra-Firme de ella descubierta, y por descubrir.* 11. residet in Civitate Sancti Jacobi Chilensis, cujus districtus habetur in L. 12. tit. 15. lib. 2. R. Ind. ibi: *Y tenga por distrito todo el dicho Reyno de Chile, con las Ciudades, Villas, Lugares, y Tierras, que se incluyen en el Gobierno de aquellas Provincias, assi lo que aora está pacífico, y poblado, como lo que se reduxere, poblar, y pacificar dentro, y fuera del Estrecho de Magallanes, y la tierra adentro, hasta la Provincia de Cuyo inclusivè.* 12. residet in Civitate Bonaerensi, Hispanè: Buenos Ayres, cujus districtus assignatur in L. 13. tit. 15. lib. 2. R. Ind. ibi: *Y tenga por distrito todas las Ciudades, Villas, y Lugares, y tierra, que se comprehenden en las Provincias del Rio de la Plata, Paraguay, y Tucumán, no embarcante, que hasta aora ayán estado debaxo del distrito, y jurisdiccion de la de los Charcas, por quanto las desegregamos, y separa-*

mos de ella para este efecto. Hi sunt Regii Indiarum Senatus, de quorum autoritate, & jurisdiccionem, & de modo, quo Præsides, & Senatores, Hispanè: Oidores, debeant ferre suffragium, in aliis que se gerere: & de aliis dubiis, & questionibus circa prædicta, latè agitur in tit. 15. lib. 2. R. Ind. Solorz. de Jur. Ind. t. 2. lib. 4. cap. 3. quæ denique omnia in Supremo Indiarum Senatu à Rege Hispaniæ terminantur Matriti, ubi ipse sedens niveo candentis limina Phæbi Dona recognoscit Populorum, apraque superbis-Postibus, incedunt vitæ longo ordine Gentes-Quam varie linguis, habitu tam vestis, & armis.

340 Jurisdicchio ordinaria finitur. 1. morte ejus, cui data est: nam mors omnia solvit. 2. legitima resignatione officii, seu depositione, seu translatione ab officio, cui est adjuncta. 3. lapsu temporis, ad quod est concessa jurisdicchio. Non tamen extinguitur per mortem Principis, à quo est concessa, etsi res adhuc integra sit, nec Judex uti coeperit jurisdiccionem. L. 6. ff. de Jurisd. C. 2. de Offic. Legat. in 6. quia semel ac Jurisdicchio acceptetur, tanquam Principis gratia illi personæ adhæret, cui est concessa, etiamsi concessa fuisset ad Principis beneficium, ita favore publico exigente. Sanch. de Matrim. lib. 8. D. 28. ex n. 4. Jurisdicchio verò Vicarii Episcopi cum principalitèr à jurisdiccionem Episcopi dependeat, illo mortuo, etsi ordinaria sit, omninò extinguitur, etiam quoad incepta negotia.

TIT. XXXII.

De Officio Judicis.

341 JUDEX dicitur quasi jus dicens Populo, sive ex eo quod jure disceptet: jure autem disceptare est justè judicare. C. 10. de Verb. signif. Et cum Judex sit munus publicum, hinc est, quod Judex debet habere potestatem publicam, scilicet, jurisdiccionem ad cognoscendas, & decidendas causas, & controversias: & quidem ad bonum subditorum ordinatam: & ad hoc reducitur officium Judicis, de quo in præsentì: Nam hoc nil aliud est, quam quoddam munus publicum cognoscendi, & decidendi res in Judicio controversas. Et hoc duplex communiter distinguitur: aliud enim nobile, aliud mercenarium dicitur. Officium Judicis nobile est, quod nulli actioni servit, nec illi est alligatum, sed aliunde impen-

penditur à-Judice, tanquam ex proprio munere, vel motu proprio ob publicam utilitatem, vel quod pars carens actione implorat, & excitat officium Judicis. Sic Leges fert, delicta inquirat, facinorosos punit, ex proprio officio, vel munere ob bonum commune, & publicum, etiam nulla parte petente. C. 24. de Accusat. furiosis, pupillis, & miserabilibus personis dat Curatores, Tutores, Advocatos. C. 1. h. t. L. 6. tit. 6. p. 3. sequestrat bona, de quibus litigatur, restituit famam, & natalibus, & minorem in integrum restituit, & læsum infra dimidium justì præti: absolvit à censuris, & alia hujusmodi facit. Officium Judicis mercenarium est illud, quod tanquam mercenarium actionis Civis in Judicio à parte propositæ, illi deservit justà mensuram, & exigentiam ipsius actionis: ita ut si partes cessent, vel transactionem faciant, cessat etiam Judex, nec se potest amplius in negotium introumittere. Hoc ergo officio utitur, quando præcipit, vel prohibet, interloquitur, vel definit, vel pronuntiat, tam super re controversa, quam super sumptibus litis, fructibus, & damnis. Sed lite per sententiam terminata expirat ejus officium mercenarium, censeturque functus hoc officio suo, nec de expensis postea valet pronuntiare. L. 55. ff. de Re judic. L. 3. C. de Fruitib. & lit. expens. Et quando ad executionem progreditur, jam officio nobili utitur. Pichard. in princ. Inst. h. t. Si officium Judicis nobile non impleretur contra aliquem, v. gr. si quis petat ab excommunicatione absolvi, vel si impleretur contra personam incertam, v. g. contra furem ignotum, non est necessaria, nec potest fieri litis contestatio: si verò impleretur contra personam determinatam, ita ut requiratur plena causæ cognitio: v. g. quod quis in integrum restituarur, cum tunc loco actionis succedat tale officium consequens est, ut requiratur contestatio Si verò tantum incidentèr impleretur, ut admittatur exceptio, vel ante, vel post litis ingressum, non requiritur contestatio. C. fin. h. t.

342 Cum officium Judicis consistat in exercendo jurisdiccionem, scire oportet, quid sit jurisdicchio: Hæc enim sic potest definiri: Est potestas alicujus habentis in aliquo auctoritatem, seu eminentiam ex publico munere ad eorum regimen, & gubernationem. Glos. in L. 1. ff. de Jurisd. Molin. de Just. & jur. tr. 5. D. 2. n. 1. Et sic distinguitur jurisdicchio à potestate privata, quam habet Pater in filium, Dominus in

servum, Maritus in uxorem, & Magister in discipulum: quæ potestas non publica, sed privata est, & Economica dicitur. Jurisdicchio alia est Ecclesiastica, quæ scilicet ad causas ad Dei cultum, & salutem animarum pertinentes, spectat. Alia est Politica, quæ scilicet ad causas sæculares, & Reipublicæ gubernationem spectat. Alia est tantum pro foro interno, alia pro externo. Et hæc est duplex voluntaria, scilicet, & contentiosa: Voluntaria est, quæ in volentes exercetur, & quidem etiam in alieno territorio validè, & plerumque etiam licitè. Contentiosa etiam in invitos, & reluctantes exercetur, sed solum in proprio territorio judicis: vel si in alieno ex consensu Judicis illius, & partium litigantium. Jurisdicchio præcipuè dividitur in jurisdiccionem presse sumptam, seu simplicem, & imperium: Jurisdicchio presse sumpta est, quæ exercetur officio Judicis mercenario. Imperium est, quod exercetur officio Judicis nobili. Et sanè, quando publicam utilitatem respicit, merum imperium appellatur: & dicitur merum: quia cum tantum utilitatem publicam respiciat, non participat de jurisdiccionem simplicis. Si privatam respiciat utilitatem dicitur mixtum imperium, & vocatur mixtum, quia quatenus officio nobili exercetur participat de imperio: quatenus respicit privatam utilitatem participat de jurisdiccionem simplicis, seu pressè sumpta. Molin. de Just. & jur. tr. 5. D. 5.

343 Imperium (ait Ulpian. in L. 3. ff. de Jurisd.) aut merum, aut mixtum est. Merum est imperium habere gladii potestatem, ad animadvertendum facinorosos homines, quod etiam potestas appellatur. Mixtum est imperium, cui etiam jurisdicchio inest, quod in danda bonorum possessione consistit. Imperium à Barthol. Molin. & aliis in sex gradus dividitur. Ad primum ergo gradum meri imperii spectat Leges condere, & abrogare, bellum indicere, Comitia Generalia, Hispanè: Cortes, vel Concilia Generalia (respectu Principis Ecclesiastici) congregare, exigere vedigalia, tributa imponere, cognoscere causas appellatione remota, monetam cudere, & alia hujusmodi, quæ Regalia appellantur. Hic gradus dicitur maximus, vel summus, & semper censetur exceptus in concessione, nisi exprimat, quia specialissima nota est dignus. C. 81. de Reg. jur. in 6. Molin. de Just. & jur. tr. 5. D. 6. n. 1. Alii gradus spectant ad justitiam vindictivam, & causas criminales, ut potestas puniendi in vita naturali, & civili per con-